

Kopi fra DBC Webarkiv

Kopi af:

Da Montgomery blev vidne til Slaget i Kastrup
Lufthavn

Dette materiale er lagret i henhold til aftale mellem DBC og udgiveren.

www.dbc.dk

e-mail: dbc@dbc.dk

Da Montgomery blev vidne til Slaget i Kastrup Lufthavn

Dette er en historie om, hvordan en banal misforståelse gav anledning til en mediestorm, som udviklede sig til en principiel diskussion af politiets rolle i det danske samfund. Men i udgangspunktet handlede det blot om retten til at fotografere feltmarskal Montgomery under hans besøg i Danmark i 1951.

JØRGEN MIKKELSEN

”Danmarks befrier” i rollen som NATO-officer

Der er sagt og skrevet meget om feltmarskal Montgomerys besøg i Danmark i sommeren 1945. Det er langt mindre kendt, at ”Danmarks befrier” også opholdt sig i landet fra d. 5. til d. 8. april 1951. Samme år var han blevet udnævnt til posten som stedfortrædende øverstbefalende for NATOs styrker i Europa. Det betød reelt, at kun general Eisenhower rangerede over ham i organisationens militære hierarki. Som en af sine første handlinger gennemførte Montgomery en rundrejse til de enkelte NATO-lande for at drøfte forsvarsspørgsmål med fremtrædende politikere og officerer og danne sig et indtryk af de militære styrkers uddannelse og effektivitet. I Danmark deltog han i et møde med udenrigsministeren, forsvarsministeren, formanden for Udenrigspolitisk Nævn, forsvarschefen og tre hærchefer. Desuden førte

Montgomery elskede publicity, og der er vist ingen tvivl om, at han nød denne situation, hvor han blev foreviget straks efter udstigningen af flyet d. 5. april 1951. Få minutter senere var stemningen ganske anderledes. Foto: Jacob Maabjerg/POLFOTO.

han forhandlinger i Generalkommandoen og aflagde besøg på en officersskole og hos flere regimente og bataljoner. I programmet indgik også en samtale med kongen på Amalienborg og en kransenedlæggelse i Mindelunden.

Der var tale om et usædvanligt vigtigt statsbesøg, hvilket man let kan forvirre sig om ved at orientere sig i samtidens aviser. Som eksempel kan nævnes, at *Politiken* d. 8. april bragte en forsidesideartikel med overskriften "Montgomerys løfte i gaar: Danmark vil faa hjælp straks". Her fik læserne at vide, at Eisenhower "aldrig [ville] tillade, at noget land gaar under", og at Montgomery ville "sørge for, at Danmark ikke (...) igen skal blive løbet over ende." For som feltmarskallen udtrykte det: "Danmarks interesser er mine interesser" og "jeg kan forsikre, at alt, hvad jeg kan gøre for Danmark, vil blive gjort. I behøver blot at kalde paa mig"!

Langt de fleste danskere vil nok tænke på scener som disse, når man nævner feltmarskal Montgomerys besøg i Danmark. Billedet er fra sejrsparaden gennem København i maj 1945. Knap så kendt er hans besøg som stedfortrædende øverstbefalende for NATO i april 1951. Foto Tage Christensen/POLFOTO.

En banal og fatal misforståelse

Selv om *Politiken* og de øvrige aviser gav en fyldig dækning af de politiske forhandlinger under Montgomerys ophold i Danmark, kom en helt anden side af besøget til at sætte et afgørende præg på pressedækningen i dagene efter d. 5. april. Det drejede sig om de tumultagtige begivenheder kort efter, at flyet var landet i Kastrup Lufthavn. Montgomerys besøg havde ellers været genstand for en minutios planlægning fra de danske myndigheders side. D. 2. april blev der således afholdt et møde, hvor repræsentanter fra Udenrigsministeriet, Forsvarsministeriet og Hærens Pressetjeneste sammen med lufthavnsforvalteren og den stedlige politimester gennemgik alt, hvad der skulle ske i de første minutter efter, at Montgomery havde sat foden på dansk jord. Men der var en enkelt detalje, man glemte at drøfte, og det blev fatalt ...

I Udenrigsministeriet og pressetjenesten mente man bagefter, at pressefolkene ikke blot skulle have lov til at fotografere og stille spørgsmål til feltmarskallen lige efter udstigningen af flyet, men også efter, at han havde inspiceret de 120 soldater, der var opstillet til hans ære. Dette fik pressens medarbejdere da også at vide, da de mødte i lufthavnen. Politimester E.V. Reinstrup havde derimod fået det indtryk, at det kun var tilladt pressefolkene at nærme sig Montgomery inden inspektionen. Han beordrede derfor betjentene til at danne en kæde for enden af æreskompagniet.

Dette provokerede mange af fotografene, som sikkert havde glædet sig til et af deres livs scoops.

Politiet måtte udstå slemme ord som "idioter", "bisser" og "svin", og det lykkedes også nogle fotografer at slippe igennem kæden, selv om betjentene søgte at holde stand ved at gribe fat i hinandens livremme. Under kampens hede fik *Associated Press'* fotograf tilsyneladende en albue i ryggen, så han trillede hen ad cementen. Hans bukser og jakke blev revet itu, og kameraet blev beskadiget. De dramatiske optrin blev bemærket af Montgomery, som stod og talte med et par embedsmænd og avisredaktører. Den gamle soldat ville derfor gerne vide, "hvad det var for et slag, der blev udkæmpet henne ved vognene", og hvem der vandt. "Det gør politiet uden tvivl", lød svaret.

Kritik fra Udenrigsministeriet

Politimester Reinstrup måtte dog snart sande, at "sejren" var dyrekøbt. Allerede den samme dag sendte kontorchef i Udenrigsministeriets Pressebureau Sigvald Kristensen et brev til politimesteren, hvori han erklærede, at politiets afspærring "ikke blot var til stor gene ved næsten at spærre udsigten til alt, hvad der foregik foran æreskompagniet, men endog direkte forstyrrede pressefotografernes arbejde." Desuden måtte det "meget beklages, at der ved føringen af det pågældende mandskab udvistes en sådan mangel på konduite, at en stor del af presserepræsentanterne samtidig blev holdt tilbage, og at mandskabet i denne forbindelse udviste en unødigt drastisk optræden." Bag den usædvanligt skarpe formulering gemmer sig formentlig en frygt for, at episoden kunne skade Danmarks anseelse i NATO.

Sigvald Kristensen uddybede sin kritik i et interview i *Information* d. 6. april, hvor

avisen citerede ham for følgende udsagn: ”Selv om politifolkene ikke kendte den givne instruks, berettiger det dem ikke til brutal optræden overfor pressefolk, der under udførelsen af deres arbejde er vant til at maatte færdes indenfor afspærringer. Og tilmed ikke, naar den person, der skal ”beskyttes”, selv siger, han hellere end gerne vil hilse paa pressefolkene.”

Slaget i Kastrup Lufthavn – et krisesyndrom for politiet?

Udenrigsministeriets kritik fik bred opbakning i pressen. *Børsen* og *Politiken* var således enige om at beskrive politiets opførsel som pinlig, og *Kristeligt Dagblad* fandt, at politiet optrådte på en ”utiladelig provokerende maade”. *Kristeligt Dagblads* kritik blev fremført i en lederartikel under overskriften ”Politiuorden”. Også *BT* og *Information* skrev en leder om emnet. Det er interessant, at alle tre aviser betragtede sammenstødet i lufthavnen som blot det seneste led i en kæde af hændelser, der

De fleste husker nok sammenstødene mellem politi og demonstranter under COP15 klimatopmødet i december 2009, hvor pressefolkene ikke ligefrem var fredhellige. Ifølge DR lød ordren på, at hvis pressen var i vejen, skulle de få samme behandling med ”rødgldende stave” som demonstranterne. Knap så voldsomt gik det for sig i 1951, om end samarbejdet mellem politi og presse heller ikke var gnidningsfrit under Slaget i Kastrup Lufthavn. Foto Jack Lenk/Demotix/POLFOTO.

Den u(sand)synlige hær

7/4 51: Der er gjort alt for at Montgomery kan faa et godt indtryk af den kampudfoldelse, han i givet fald kan regne med fra vor side.

— You are second to none!

I dagene efter d. 5. april kunne man i flere aviser læse spøgefulde bemærkninger om, at begivenhederne i lufthavnen måtte have givet Montgomery et overordentligt positivt indtryk af den danske kampvilje. Arne Myggen Hansen hævdede endda, at politiet blot ville "give en Opvisning for Gæsten, og da der ikke var andre Tilskuere paa Flyvepladsen, maatte de demonstrere deres Færdigheder paa Mændene bag Kameraerne"! Bo Bojesens tegning indeholder en skjult reference til Montgomerys besøg i Danmark i 1945. Her roste han den danske modstandsbevægelse med ordene "second to none". *Politiken*, d. 6. april 1951.

havde skadet det københavnske politis anseelse. Ja, *Information* undskyldte nærmest, at redaktionen var nødt til at gå i rette med politiet, for der "har været saa meget i vejen med politiet i København, at ny kritik føles som krigsdans paa en modstander, der ligger ned". *Information* uddybede ikke dette aspekt, men det gjorde de to andre aviser. *Kristeligt Dagblad* refererede til den store "Edderkopsag" – en omfattende kriminalsag om sortbørshandel, som bl.a. endte med, at 15 politimænd blev dømt for bestikkelse. Men avisen bemærkede også, at der "til stadighed" indløb klager fra borgere, som var blevet "forulempet af politiet paa gaden eller paa politistationerne". Lederen sluttede derfor med en opfordring til "frasortering af de betjente, der ikke kan leve op til dansk politis gode traditioner". Dette ville ikke blot være i politiets og borgernes, men også – og i endnu højere grad – i demokratiets interesse. For hvis man slækker på kravene "til politiets fuldt ud korrekte optræden, giver man de kredse vaaben i hænde, der er interesseret i at sætte spørgsmaalstegn ved selve demokratiet og hvad værre er: den almindelige mand begynder at tænke sit ...".

På *BT*'s redaktion erindrede man en betjent, der havde optrådt som voldsmand på Hovedbanegården. "Han blev dømt for det, men den Aand, i hvilken han udøvede sin Myndighed, synes at leve videre." Avisen noterede også, at politiet havde overfaldet en

pressefotograf, da Churchill i 1950 havde været på besøg i København. "Hvis denne Facon fortsættes, varer det ikke længe, før fredelige Folk raaber om Hjælp, naar de ser en Politibetjent nærme sig", hævdede *BT*. Det blev dog samtidig understreget, at avisen ikke ønskede at anbringe de menige betjente i gabestokken. Kritikken gjaldt den øverste ledelse hos Københavns Politi. Her måtte man "se at faa revideret den Mentalitet, som allerede har faaet Betegnelsen *Aanden fra Store Kongensgade*".

I modsætning til *Kristeligt Dagblad* og *BT* koncentrerede *Information* sig om myndighedernes håndtering af statsbesøg og andre større begivenheder. Den vigtigste pointe var, at det i nogle tilfælde ville være hensigtsmæssigt at erstatte politiafspærringer med diskret, årvågen observation. Et sådant politiarbejde skulle ikke udføres af udrykningshold, men af få, men kompetente betjente. Navnlig ønskede avisen at blive fri for "masseopbud af politi paa steder, hvortil kun indbudte eller særligt kendetegnede personer har adgang". Desuden pegede *Information* på, at det kneb med samarbejdet mellem politiet og de "andre sikkerhedsgrene". Avisen fandt det endda sandsynligt, at hovedansvaret for den uheldige håndtering af Montgomerys besøg slet ikke lå hos politiet, men hos de andre involverede myndigheder.

O = AFSPÆRRINGSSTEDER
 X = FÆRDELSREGULERINGSPOSTER
 — RUTEN FOR HYLDESTOGGET

AFSPÆRRINGSSTEDER:

- Kgs. Nytorv v/St. Kongensgade
- v/Hovedvagtsgade
- v/Tordenskjoldsgade
- Holbergsgade v/ -"
- Havnegade v/ -"
- Ny Østergade v/Hovedvagtsgade
- Kr. Bernikovsgd. v/Antonigade
- Købmagergade v/Silkegade
- N. Hemmingsensgade v/Valkendorffsgade
- Højbro
- Holmens bro
- Børsegade v/Børsrampen
- Klosterstræde v/Gråbrødrestræde
- Skoubogade v/Skindergade
- Nørregade v/Studiestræde
- Gl. Torv v/Skindergade
- Rådhusstræde v/Nybrogade
- Kattesundet v/Vestergade
- Rådhuspladsen v/Vestergade
- V. Boulevard v/Studiestræde
- V. Voldgade v/Stormgade
- V. Voldgade v/Christiansgade
- V. Boulevard v/Stormgade
- V. Boulevard v/tj. af Kalvebod Brygge
- Jernbanegade v/Axeltorv
- Axeltorv v/Folkkekøkkenet
- Vesterbrogade/Bernstorffsgade
- Halmtorvet v/Kvægtorvsgade
- Ingerslevsgade v/Dybbelsbroen
- Kalvebod Brygge (på rampen for enden af Dybbelsbroen)
- Kalvebod Brygge v/Tænnergravsgade.

FÆRDELSPOSTER:

- V. Boulevard/Hammerichsgd.
- "/Studiestr.
- Kalvebod Brygge/Langebro
- V. brogade/Bernst. gd.
- Bernstorffsgd./Tietgensgd.
- V. brogade/V. Farimagsgd.
- og evt. flere steder.

Udenlandske toppolitikeres og top-embedsmænds besøg i København må planlægges grundigt. Da Churchill besøgte Danmark i 1950, udarbejdede politiet en række detaljerede kort over ruterne for hyldesttoget samt afspærringssteder, færdselsreguleringsposter m.m. Billedet viser et af kortene. *Landsarkivet for Sjælland, Københavns Amts Sønder Birks Politi, Foranstaltninger ved højtstående personers besøg i Danmark 1946-1951.*

Efterspil

Jeg skal undlade at gå ind i en drøftelse af mulige langsigtede virkninger af Slaget i Kastrup Lufthavn. Derimod er der grund til et par bemærkninger om det umiddelbare efterspil.

Allerede få dage efter de dramatiske hændelser fik politimester Reinstrup opfordringer fra Udenrigsministeriets Pressebureau, Københavns Redaktørforening og Presse-Fotograf-Forbundet til at gennemføre en grundig undersøgelse af forløbet. Politimesteren efterkom ønsket og kunne en måned senere fremlægge en rapport på 31 tætskrevne sider samt en række bilag. Rapporten indeholder referater af forhør af 19 personer, nemlig alle deltagerne i planlægningsmødet d. 2. april samt en del pressefolk og betjente. Forhørene bragte en række nye detaljer for dagen, men tilsyneladende intet afgørende nyt. Det virker imidlertid, som om pressefolkene generelt blev mere afdæmpede i deres kritik efter at have tænkt nærmere over sagen. Politimesteren kunne måske i særlig grad glæde sig over udtalelserne fra den uheldige fotograf fra *Associated Press*. Han kunne nemlig fortælle, at han alligevel ikke havde fået en albue i ryggen, men kun et puf, da han bukkede sig for at tage et billede – og de to ansvarlige politibetjente havde formentlig ikke haft til hensigt at vælte ham omkuld. I øvrigt slap politiet også for at betale erstatning til *Associated Press*. For nyhedsbureauet havde forsikret kameraet, der kostede flere tusind kroner, og redaktøren afslog venligt den brødebetyngede politimesters tilbud om personligt at dække udgifterne til et nyt sæt tøj ...

Jørgen Mikkelsen er arkivar og seniorforsker ved Rigsarkivet.

Kilder

Landsarkivet for Sjælland, Københavns Amts Sønder Birks Politi, Foranstaltninger ved højtstående personers besøg i Danmark 1946-1951.

Landsarkivet for Sjælland, Københavns Politi, Ordenspolitiet, Udrykningstjenesten, Særlige sager 1935-1975, pakke 15.

Diverse avisartikler.

En kortere version af denne artikel har tidligere været bragt på www.sa.dk/nytiarkivet. På denne website præsenteres hver måned en kort historie på grundlag af arkivalier, som Statens Arkiver har modtaget i de senere år.